

SÉNAT DE BELGIQUE

SESSION DE 1972-1973.

27 JUIN 1973.

Projet de loi modifiant la loi du 5 juin 1928 portant réglementation du contrat d'engagement maritime.

RAPPORT

FAIT AU NOM DE LA COMMISSION
DES COMMUNICATIONS ET DES P.T.T. (1)
PAR M. VERSTEELE.

Le projet de loi modifiant la loi du 5 juin 1928 portant réglementation du contrat d'engagement maritime a essentiellement pour objet de changer l'article 19 de la loi du 5 juin 1928, modifié par celle du 15 juin 1961, en abrogeant l'âge minimum de 21 ans requis pour qu'une femme puisse contracter un engagement maritime.

Cette modification est, d'une part, nécessaire et urgente mais, d'autre part, telle qu'elle a été adoptée par la Chambre, elle pose le problème de l'âge minimum qu'il y a lieu de prendre en considération pour l'engagement maritime de la femme.

La Chambre ayant modifié la loi en abrogeant purement et simplement la disposition de l'article 19 relative à l'âge minimum pour le travail maritime de la femme, il en résulte que c'est désormais le principe général de la loi précitée, c'est-à-dire l'âge minimum de 15 ans, qui sera d'application.

(1) Les membres suivants ont participé aux délibérations de la Commission :

MM. Claes, président; Blancquaert, Boey, Bogaerts, Coucke, Gustin, Meunier, Roelants, Schreder, Leo Vanackere, Vanderborcht, Van Gronsveld et Verstele, rapporteur.

R. A 9415

Voir :

Document de la Chambre des Représentants :
599-1 (Session de 1972-1973) : Projet de loi.

Annales de la Chambre des Représentants :
13 et 14 juin 1973.

BELGISCHE SENAAAT

ZITTING 1972-1973.

27 JUNI 1973.

Ontwerp van wet tot wijziging van de wet van 5 juni 1928 houdende regeling van de arbeids-overeenkomst wegens scheepsdienst.

VERSLAG

NAMENS DE COMMISSIE VOOR HET
VERKEERSWEZEN EN DE P.T.T. (1)
UITGEBRACHT
DOOR DE H. VERSTEELE.

Het ontwerp van wet tot wijziging van de wet van 5 juni 1928 houdende regeling van de arbeidsovereenkomst wegens scheepsdienst, strekt er voornamelijk toe artikel 19 van de wet van 5 juni 1928, gewijzigd door de wet van 15 juni 1961, te hervormen in dien zin dat de minimum leeftijd van 21 jaar voor de arbeidsovereenkomst wegens scheepsdienst voor vrouwen wordt opgeheven.

Deze wijziging is enerzijds noodzakelijk en dringend doch anderzijds stelt de wijziging, zoals deze door de Kamer werd goedgekeurd, het probleem van de minimum leeftijd welke voor de arbeidsovereenkomst wegens scheepsdienst voor vrouwen dient in overweging genomen.

Zoals de Kamer de wet heeft gewijzigd door de eenvoudige opheffing van de bepaling van artikel 19 betreffende de minimum leeftijd voor de vrouwen in scheepsdienst, heeft dit voor gevolg dat het algemeen principe van voornoemde wet van toepassing wordt, zij derhalve ook de minimum leeftijd van 15 jaar.

(1) De volgende leden hebben aan de beraadslagingen van de Commissie deelgenomen :

De heren Claes, voorzitter; Blancquaert, Boey, Bogaerts, Coucke, Gustin, Meunier, Roelants, Schreder, Leo Vanackere, Vanderborcht, Van Gronsveld en Verstele, verslaggever.

R. A 9415

Zie :

Gedr. St. van de Kamer van Volksvertegenwoordigers :
599-1 (Zitting 1972-1973) : Ontwerp van wet.

Handelingen van de Kamer van Volksvertegenwoordigers :
13 en 14 juni 1973.

Avant de nous prononcer sur le fond de la question, il est utile d'analyser les divers articles épars dans la loi du 5 juin 1928, modifiée par la loi du 15 juin 1961, et qui concernent le contrat d'engagement maritime des mineurs et d'attirer en même temps l'attention sur les dispositions susceptibles d'apporter une solution à ce problème.

Le principe de base est posé par l'article 19, qui prévoit que l'âge minimum est de 15 ans.

Les exceptions et restrictions à cette disposition peuvent être définies comme suit :

a) L'âge de 18 ans accomplis pour le service en qualité de soutier ou de chauffeur à bord d'un navire chauffant au charbon (article 19, 1°, et article 173, alinéa 2).

b) Pour les hommes âgés de plus 15 ans, mais de moins de 18 ans, le premier alinéa de l'article 102 porte :

« A moins qu'il n'ait le plein exercice de ses droits civils par application de son statut personnel, le marin de moins de dix-huit ans n'est capable de contracter un engagement et ne pourra être inscrit au rôle d'équipage du navire, sans l'autorisation de celui qui exerce sur lui l'autorité paternelle ou tutélaire. »

Cette disposition doit toutefois être mise en rapport avec celle de l'article 24, qui prévoit que le contrat d'engagement maritime ne peut être conclu que par le marin lui-même.

Ceci vaut également pour le mineur âgé de 15 à 18 ans.

c) Aucune femme ne peut contracter un engagement maritime si elle n'a atteint l'âge de 21 ans accomplis.

Autres dispositions pouvant se rapporter au problème :

« Article 21. — L'inscription du marin au rôle d'équipage est subordonnée à une visite médicale faite par le médecin de l'armateur, aux frais de celui-ci ou à défaut par un médecin désigné par l'autorité maritime et établissant que l'embarquement du marin ne présente aucun danger pour sa propre santé ou pour celle de l'équipage ».

« Article 24, deuxième alinéa : Toutefois les conditions du contrat peuvent être débattues à l'intermédiaire des bureaux de placement prévus à l'article 11 ci-dessus. »

En ce qui concerne l'âge minimum fixé pour les femmes à 21 ans, l'exposé des motifs du projet relève à juste titre que, dans l'évolution actuelle de la navigation, d'une part, de la vie sociale moderne, d'autre part, il ne se justifie plus de maintenir l'âge minimum de 21 ans pour le travail maritime des femmes.

En effet, depuis trois ans, quelque jeunes étudiantes ont entamé des études dans un établissement d'enseignement maritime post-secondaire, études qui doivent les conduire à la profession d'officier-radio pour la navigation avant qu'elles n'atteignent l'âge de 21 ans.

Vooraleer ons ten gronde omtrent deze vraag uit te spreken, is het wel nuttig de verschillende in de wet van 5 juni 1928, gewijzigd door de wet van 15 juni 1961, verspreide artikelen, die betrekking hebben op de arbeidsovereenkomst wegens scheepsdienst van de minderjarigen, te ontleiden en tevens de aandacht te trekken op de bepalingen die een oplossing van het probleem kunnen brengen.

Als hoofdprincipe wordt gesteld door het artikel 19 dat de minimum leeftijd 15 jaar bedraagt.

De uitzonderingen en beperkingen daarop kunnen als volgt worden omschreven :

a) Ten volle 18 jaar voor de dienst van trimmer of stoker aan boord van met kolen gestookte schepen (artikel 19, 1° en artikel 103, lid 2).

b) Voor de mannen meer dan 15 jaar maar minder dan 18 jaar, wordt door het eerste lid van artikel 102 voorgeschreven :

« De zeeman beneden de achttien jaar is niet bekwaam, tenzij hij, met toepassing van zijn persoonlijk statuut, in het volle bezit is van zijn burgerlijke rechten, om een verbintenis aan te gaan en kan op de monsterrol van een schip niet ingeschreven worden zonder de machtiging van zijn ouders of van zijn voogd. »

Deze bepaling moet echter in verband gebracht worden met de bepaling van artikel 24, dat zegt dat de arbeidsovereenkomst wegens scheepsdienst alleen door de zeeman zelf kan gesloten worden.

Dit is ook geldig voor de minderjarige tussen 15 en 18 jaar.

c) Geen vrouw kan een verbintenis wegens scheepsdienst aangaan indien zij niet ten volle 21 jaar oud is.

Andere bepalingen die met de probleemstelling kunnen verband houden :

« Artikel 21. — Om op de monsterrol te kunnen ingeschreven worden, moet de zeeman vooraf onderzocht zijn door de geneesheer van de reder, op dezes kosten, of zo die geneesheer ontbreekt, door een geneesheer welke de zeevaartoverheid aanwijst, en moet bij dit geneeskundig onderzoek zijn vastgesteld, dat de inscheping van de zeeman geen gevaar oplevert voor zijn eigen gezondheid of voor die van de bemanning. »

« Artikel 24, tweede lid : De voorwaarden van de overeenkomst mogen evenwel besproken worden door bemiddeling van de bij artikel 11 bedoelde plaatsingskantoren. »

In verband met de minimum leeftijd voor vrouwen gesteld op 21 jaar heeft men in de memorie van toelichting terecht opgemerkt dat in de huidige evolutie van de scheepvaart enerzijds en van het moderne sociale leven anderzijds het niet langer verantwoord is de minimum leeftijd van 21 jaar voor de vrouwen te blijven behouden.

Inderdaad, sedert drie jaar, hebben sommige meisjes-studenten studien in een onderwijsinrichting voor post-secundair zeevaartonderwijs aangevat, die hen moeten leiden naar het beroep van radio-officier ter zeevaart vooraleer ze de leeftijd van 21 jaar zullen bereikt hebben.

Il est certain que ces jeunes femmes sont mentalement mûres à l'âge de 19 ou 20 ans pour exercer leur métier.

L'alinéa précité de l'article 19 de la loi du 5 juin 1928 le leur interdit, ce qui constitue une discrimination flagrante par rapport à leurs collègues masculins.

Nous avons déjà souligné l'urgence du projet, qui résulte du fait que la première promotion d'étudiantes-radio a obtenu dès juin 1972 son diplôme d'officier-radio télégraphiste pour la navigation maritime. Elles seront disponibles pour la carrière au mois de juin 1973, en même temps que les lauréates de la seconde promotion.

Pour remédier à cette difficulté, l'article 2 du projet prévoit l'abrogation de la réserve au point de vue âge de la femme qui veut contracter un engagement maritime. Outre l'officier radio de bord, l'infirmière, la garde d'enfants et la stewardess bénéficieront donc de cette mesure.

Il va sans dire que la minutie et le charme de la femme contribueront à la sécurité et à l'agrément de la navigation.

Jusqu'ici, nous pouvons nous rallier pleinement au point de vue de la Chambre.

Mais lorsque celle-ci entend avant tout que, comme il est dit dans l'exposé des motifs, les femmes âgées de 18 ou 19 ans puissent contracter un engagement maritime, l'article 2 aurait toutefois pour conséquence que le contrat de travail ou d'engagement maritime deviendrait applicable aux femmes dès l'âge de 15 ans.

Sans le moindre préjugé, nous estimons que, malgré l'évolution de la société moderne, il convient quand même de bien réfléchir à la question de l'admissibilité du travail maritime pour les jeunes filles âgées de 15 à 18 ans :

a) Si l'on estime purement et simplement que l'instauration d'une limite d'âge minimum différente pour les femmes et pour les hommes constitue une discrimination, il faut tout de même faire observer que notre législation sociale comporte des distinctions entre hommes et femmes dans plusieurs domaines, et notamment en ce qui concerne le service de nuit.

Par ailleurs, pour les hommes également, l'âge minimum est, dans certains cas, fixé à 18 ans comme nous l'avons exposé ci-dessus.

La fixation de l'âge minimum, par exemple à 18 ans, ne comporterait aucune discrimination par rapport à la maturité physique ni aux aptitudes mentales requises de la femme et cette mesure pourrait contribuer à résoudre la question.

b) Sans doute pourra-t-on tenir compte de cette considération que, par application du premier alinéa de l'article 102, les femmes âgées de 15 à 18 ans pourront également contracter un engagement maritime, mais ce sera alors uniquement avec l'autorisation de leurs parents ou de leur tuteur.

Het staat vast dat deze jonge vrouwen mentaal rijp zijn om op 19 of 20-jarige leeftijd hun beroep uit te oefenen.

Hogerbedoeld lid van artikel 19 van de wet van 5 juni 1928 verbiedt hen zulks, het geen ten zeerste discriminerend is in vergelijking met hun mannelijke collega's.

Wij hebben ook het dringend karakter van dit ontwerp belicht omdat de eerste lichting van de vrouwelijke studenten « radio » reeds in de maand juni 1972 het diploma van radio-officier voor de zeevaart heeft verworven. Zij zullen samen met de tweede promotie in juni 1973 voor de loopbaan beschikbaar worden.

Om aan het euvel te verhelpen voorziet artikel 2 van bijgaand ontwerp van wet de opheffing van het voorbehoud inzake leeftijd van de vrouw die een arbeidsovereenkomst wegens scheepsdienst wil afsluiten. Bovendien de scheepsradio-officier zullen derhalve ook de ziekenverpleegster, de kinderopasster en de stewardess van deze maatregel genieten.

Het is vanzelfsprekend dat de nauwgezetheid van de vrouw en haar charme zullen bijdragen tot de veiligheid en de aangenaamheid van de scheepvaart.

Tot daar kunnen wij de zienswijze van de Kamer ten volle bijtreden.

Waar de bedoeling van de Kamer van Volksvertegenwoordigers er echter voornamelijk in bestond, zoals blijkt uit de memorie van toelichting, dat de vrouwen van 18-19 jaar een scheepsdienst mogen aanvaarden, heeft het artikel 2 echter voor gevolg dat de arbeidsovereenkomst wegens scheepsdienst vanaf 15 jaar ook voor de vrouwen toepasselijk wordt.

Wij menen zonder vooroordeel dat, niettegenstaande de ontwikkeling van het moderne sociale leven, de vraag omtrent de toelaatbaarheid van scheepsdienst voor meisjes van 15 tot 18 jaar toch nog moet overwogen worden :

a) Wanneer men zonder meer voorhoudt dat het invoeren van een andere minimum leeftijdsgrens voor de vrouw als voor de man een discriminatie inhoudt, dan dient er toch op gewezen dat in de sociale wetgeving nog op meerdere domeinen, en dit onder meer voor wat betreft de nachtdienst, een onderscheid wordt gemaakt tussen mannen en vrouwen.

Ten andere ook voor wat betreft de mannen wordt in bepaalde gevallen, zoals hiervoor uiteengezet, de minimum leeftijd op 18 jaar gebracht.

Het vaststellen van een minimum leeftijd op b.v. 18 jaar zou geen enkele discriminerende allusie inhouden omtrent de fysische rijpheid en de gepaste mentale geschiktheid van de vrouw en zou tot het domein van de oplossingen behoren.

b) Men kan wellicht rekening houden met de overweging dat, bij toepassing van het eerste lid van artikel 102, ook de vrouwen tussen 15 en 18 jaar slechts voor scheepsdiensten een verbintenis zullen kunnen aangaan mits machtiging van ouders of voogd.

La question qui se pose est de savoir si cela constitue une garantie suffisante.

c) Dans les milieux compétents, il a également été question d'un contrat d'apprentissage pour ceux qui contractent un engagement maritime entre l'âge de 15 et de 18 ans.

Cette obligation ne manquera toutefois pas de créer de très grandes difficultés pour la navigation. En effet, le recrutement du personnel est, actuellement déjà, fort difficile.

d) D'autre part, c'est à tort que l'on prétendrait que les bureaux de placement visés à l'article 11 et dont les tâches sont définies par l'article 24, pourraient exercer un certain contrôle quant à la capacité des femmes âgées de 15 à 18 ans à remplir un engagement maritime.

Il résulte de l'article 24 de la loi du 5 juin 1928 que ces bureaux ne sont pas chargés de procéder à un examen portant sur les capacités physiques ou mentales.

Si une compétence plus étendue leur était accordée, ou simplement si l'on préconisait pareille extension en ce qui concerne lesdits bureaux, cela n'aurait aucune base légale et, partant, aucun caractère durable.

e) Reste enfin l'intervention du médecin, mais l'article 21 de la loi de 1928 limite essentiellement sa mission à constater que l'embarquement ne présente aucun danger pour l'intéressé, ni pour sa santé personnelle ni pour celle des autres membres de l'équipage.

C'est bien l'article 2 du projet de loi qui devrait donc être modifié. Le Ministre a cependant signalé qu'en fait, il n'y aura aucune difficulté, étant donné que le « pool » ne recrute que des personnes âgées de plus de 18 ans et que les commissaires maritimes s'assurent de la moralité des personnes inscrites au rôle d'équipage.

Après cette déclaration du Ministre, le projet de loi a été adopté à l'unanimité.

Le présent rapport a également été approuvé à l'unanimité.

Le Rapporteur,
R. VERSTEELE.

Le Président,
L. CLAES.

Stelt zich de vraag of dit een voldoende waarborg is.

c) In bevoegde kringen werd ook gesproken over een leerkontraat voor hen die zich in scheepsdienst begeven tussen 15 en 18 jaar.

Deze verplichting zou echter de scheepvaart voor zeer grote moeilijkheden stellen. De aanwerving van personeel is thans reeds zeer moeilijk.

d) Ten onrechte zou ook beweerd worden dat de plaatsingskantoren, waarvan melding in artikel 11 en waarvan de taken omschreven worden door artikel 24, een zekere controle zouden kunnen uitoefenen omtrent de geschiktheid tot scheepsdienst van de vrouwen tussen 15 en 18 jaar.

Uit artikel 24 van de wet van 5 juni 1928 blijkt dat deze kantoren niet gelast worden met een onderzoek omtrent psychische en mentale geschiktheid.

Wanneer aan deze bureaus een andere bevoegdheid zou worden toegekend of aangeprezen, heeft deze geen enkele wettelijke grondslag en derhalve ook geen bestendigheid.

e) Ten slotte blijft er de tussenkomst van de geneesheer doch artikel 21 van de wet van 1928 beperkt zijn opdracht hoofdzakelijk tot de vaststelling dat de inscheping van de betrokkene geen gevaar oplevert voor zijn eigen gezondheid of voor die van de bemanning.

Theoretisch zou artikel 2 van het ontwerp van wet dan ook dienen gewijzigd te worden. De Minister merkte echter op dat er zich in feite geen moeilijkheden zullen voordoen daar de « pool » slechts aanwerft boven 18 jaar en daar de waterschouten waken over de moraliteit van de personen die ingeschreven worden op de monsterrollen.

Na deze verklaring van de Minister werd het ontwerp eenparig aangenomen.

Dit verslag is eenparig goedgekeurd.

De Verslaggever,
R. VERSTEELE.

De Voorzitter,
L. CLAES.